

Brüssel, 1.6.2023
C(2023) 3448 final

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) .../...,

1.6.2023,

**Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavate
spetsialiseerumiskokkulepete liikide suhtes**

(EMPs kohaldatav tekst)

{SEC(2023) 212 final} - {SWD(2023) 167 final} - {SWD(2023) 168 final}

KOMISJONI MÄÄRUS (EL) .../...,

1.6.2023,

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavate spetsialiseerumiskokkulepete liikide suhtes

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse nõukogu 20. detsembri 1971. aasta määrust (EMÜ) nr 2821/71 asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta kokkuleppe, otsuse ja kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes¹, eriti selle artikli 1 lõike 1 punkti c,

olles avaldanud käesoleva määruse eelnõu²,

olles konsulteerinud konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega

ning arvestades järgmist:

- (1) Määrus (EMÜ) nr 2821/71 annab komisjonile õiguse kohaldada artikli 101 lõiget 3 määruse andmise teel teatavat liiki kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes, mis kuuluvad aluslepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse ja mille eesmärgiks on spetsialiseerumine, sealhulgas selle saavutamiseks vajalikud kokkulepped.
- (2) Komisjoni määrmuses (EL) nr 1218/2010³ on määratletud teatavad spetsialiseerumiskokkulepete liigid, mida komisjon üldiselt peab aluslepingu artikli 101 lõikes 3 sätestatud tingimustele vastavaks. Nimetatud määrus kaotab kehtivuse 30. juunil 2023. Pidades silmas häid kogemusi nimetatud määruse kohaldamisel ning arvestades määruse läbivaatamise tulemusi, on asjakohane võtta vastu uus grupierandi määrus.
- (3) Käesoleva määruse eesmärk on tagada konkurentsi tõhus kaitse ja anda ettevõtjatele piisav õiguskindlus. Nende eesmärkide taotlemisel tuleks arvesse võtta vajadust lihtsustada võimalikult suures ulatuses haldusjärelvalvet ja õigusraamistikku.
- (4) Aluslepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamiseks määrusega ei ole vaja kindlaks määrata neid kokkuleppeid, mis võivad kuuluda aluslepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse. Aluslepingu artikli 101 lõike 1 alla kuuluvate kokkulepete eraldi hindamise käigus tuleb arvesse võtta mitut tegurit, eriti asjaomase turu struktuuri.

¹ EÜT L 285, 29.12.1971, lk 46.

² ELT C 120, 15.3.2022, lk 1.

³ Komisjoni 14. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1218/2010 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatud spetsialiseerumiskokkulepete liikide suhtes (ELT L 335, 18.12.2010, lk 43).

- (5) Käesoleva määrusega kehtestatud erandit tuleks kohaldada üksnes nende kokkulepete suhtes, mille puhul on võimalik piisava kindlusega eeldada, et need vastavad aluslepingu artikli 101 lõike 3 tingimustele. Allpool teatavat turuvõimu taset võib aluslepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamisel üldiselt eeldada, et spetsialiseerumiskokkulepete positiivne mõju kaalub üles nende negatiivse mõju konkurentsile.
- (6) Käesolevat määrust tuleks kohaldada kaupade valmistamise ja teenuste ettevalmistamise kohta käivate kokkulepete suhtes. Teenuste ettevalmistamine on tegevus, mis eelneb klientidele teenuste osutamisele (näiteks koostöö sellise platvormi loomisel või käitamisel, mille kaudu hakatakse teenust osutama). Klientidele teenuste osutamine jääb käesoleva määruse kohaldamisalast välja, välja arvatud juhul, kui pooled lepivad kokku spetsialiseerumiskokkuleppe alusel ettevalmistatud teenuste ühises osutamises.
- (7) Spetsialiseerumiskokkulepped aitavad kaupade valmistamise või teenuste ettevalmistamise ja nende turustamise edendamisele kõige paremini kaasa, kui pooled panustavad sellesse vastastikku oma spetsiaalsete oskuste, varade või tegevusega, sest sellisel juhul on neil võimalik keskenduda konkreetsete kaupade valmistamisele või konkreetsete teenuste ettevalmistamisele ning tegutseda seega tulemuslikumalt ja pakkuda tooteid odavamalt. On tõenäoline, et tõhusast konkurentsist saavad kasu ka tarbijad.
- (8) Selline kasu tuleneb esiteks kokkulepetest, mille alusel üks või mitu poolt loobub täielikult või osaliselt teatavate toodete valmistamisest või teatavate teenuste ettevalmistamisest teis(t)e pool(t)e kasuks („ühepoolne spetsialiseerumine“), teiseks kokkulepetest, mille alusel kaks või rohkem poolt loobub täielikult või osaliselt teatavate, ent erinevate toodete valmistamisest või teatavate, ent erinevate teenuste ettevalmistamisest teis(t)e pool(t)e kasuks („vastastikune spetsialiseerumine“), ja kolmandaks kokkulepetest, mille alusel kaks või enam poolt kohustuvad valmistama teatavaid tooteid või ette valmistama teatavaid teenuseid ühiselt („ühistootmine“).
- (9) Käesoleva määruse kohaldamist ühepoolsete ja vastastikuste spetsialiseerumiskokkulepete suhtes tuleks piirata ühel ja samal tooteturul tegutsevate poolte kokkulepetega. Samas ei pea pooled tegutsema samal geograafilisel turul. Lisaks ei eeldaks ühepoolse ja vastastikuse spetsialiseerumise põhimõte poolelt tootmisvõimsuse vähendamist, kuna piisab tootmismahude vähendamisest.
- (10) Tagamaks spetsialiseerumise eelised, ilma et üks pool seejuures tootmisjärgselt turult täielikult lahkuks, peaksid ühepoolsed ja vastastikused spetsialiseerumiskokkulepped kuuluma käesoleva määruse kohaldamisalasse üksnes siis, kui nendega nähakse ette tarne- ja ostukohustused. Tarne- ja ostukohustused võivad, ent ei pruugi olla oma laadilt ainuõiguslikud.
- (11) Käesolevat määrust tuleks kohaldada ühistootmise kokkulepete suhtes, mille on sõlminud pooled, kes juba tegutsevad samal tooteturul, või pooled, kes soovivad ühistootmise kokkuleppe teel tooteturule siseneda. Ühistootmise põhimõte ei eeldaks, et pooled peavad vähendama kaupade valmistamise või teenuste ettevalmistamisega seotud tegevust väljaspool kavandatavat ühistootmise kokkulepet.
- (12) Võib eeldada, et kui poolte turuosa nende toodete puhul, mis on hõlmatud käesolevas määruses määratletud spetsialiseerumiskokkuleppega, ei ületa asjaomasel turul teatavat taset, toob selline spetsialiseerumiskokkulepe üldjuhul majanduslikku kasu

mastaabi- ja mitmekülgsussäästu või paremate tootmistehnoloogiate kujul, võimaldades ka tarbijatel sellest tulenevast kasust osa saada.

- (13) Kui spetsialiseerumiskokkuleppega hõlmatud toodete puhul on tegemist vahetoodetega, mida üks või mitu poolt kasutab kas täielikult või osaliselt sisendina oma tootmisahela järgmise etapi toodetes, mida kõnealused pooled turul müüvad, ei tohiks poolte turuosa käesoleva määruse kohase erandi tegemiseks tootmisahela järgmise etapi toodete turul samuti teatavat taset ületada. Kui võtta poolte turuosa arvesse ainult vahetoodete puhul, ei arvestataks konkurente ohustavat võimalikku turulepääsu piiramise riski või tootmisahela järgmise etapi tootmissisendite hinnatõusu.
- (14) Juhul kui ületatakse käesolevas määruses sätestatud turuosa künnis või kui ei ole täidetud muud käesolevas määruses sätestatud tingimused, ei saa eeldada, et spetsialiseerumiskokkulepped kas kuuluvad aluslepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse või ei vasta aluslepingu artikli 101 lõike 3 tingimustele. Sellisel juhul tuleb hinnata spetsialiseerumiskokkulepet eraldi vastavalt aluslepingu artiklile 101.
- (15) Käesoleva määrusega kehtestatud erand ei peaks kohalduma kokkulepetele, mis sisaldavad piiranguid, mis ei ole spetsialiseerumiskokkulepete positiivse mõju saavutamiseks hädavajalikud. Olenemata poolte turuosast tuleks käesoleva määrusega kehtestatud erandist põhimõtteliselt välja jätta kokkulepped, mis sisaldavad teatavat liiki tugevaid konkurentsipiiranguid, näiteks fikseeritakse nendega hinnad kolmandate isikute jaoks, piiratakse tootmis- või müügi mahtu või jaotatakse turge või kliente.
- (16) Turuosa künnis, erandite mittetegemine teatavate kokkulepete puhul ja käesolevas määruses sätestatud tingimused tagavad üldiselt selle, et kokkulepped, mille suhtes kohaldatakse grupierandit, ei võimalda pooltel kõrvaldada konkurentsi kõnealuste kaupade või teenuste olulises osas.
- (17) Käesolevas määruses tuleks osutada tüüpilistele olukordadele, mille puhul võib pidada asjakohaseks tühistada käesolevas määruses sätestatud erand vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1/2003⁴ artiklile 29.
- (18) Et hõlbustada selliste spetsialiseerumiskokkulepete sõlmimist, mis võivad avaldada mõju poolte struktuurile, tuleks käesoleva määruse kehtivusajaks määrata 12 aastat,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Mõisted

1. Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - (1) „spetsialiseerumiskokkulepe“ – ühepoolne spetsialiseerumiskokkulepe, vastastikune spetsialiseerumiskokkulepe või ühistootmiskokkulepe;
 - (a) „ühepoolne spetsialiseerumiskokkulepe“ – kokkulepe samal tooteturul tegutseva kahe või enama poole vahel, mille alusel üks või mitu poolt nõustub täielikult või osaliselt lõpetama teatavate toodete valmistamise

⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (ELT L 1 4.1.2003, lk 1).

- või hoiduma nende valmistamisest ning ostma kõnealuseid tooteid teis(t)elt pool(t)elt, kes nõustub (nõustuvad) neid valmistama ja tarnima;
- (b) „vastastikune spetsialiseerumiskokkulepe“ – kokkulepe, mille alusel kaks või enam samal tooteturul tegutsevat poolt lepivad vastastikku kokku täielikult või osaliselt lõpetada teatavate, ent erinevate toodete valmistamine või sellest hoiduda ning osta neid tooteid ühelt või mitmelt muult poolelt, kes nõustuvad neid valmistama ja tarnima;
 - (c) „ühistootmiskokkulepe“ – kokkulepe, mille alusel kaks või enam poolt lepivad kokku valmistada teatavaid tooteid ühiselt;
- (2) „kokkulepe“ – ettevõtjate kokkulepe, ettevõtjate ühenduse otsus või kooskõlastatud tegevus;
 - (3) „toode“ – kaup või teenus, sealhulgas nii vahetood või -teenus kui ka lõpptood või -teenus, välja arvatud vahendus- ja renditeenused;
 - (4) „tootmine“ – kaupade valmistamine või teenuste ettevalmistamine, sealhulgas alltöövõtu alusel;
 - (5) „teenuste ettevalmistamine“ – tegevus, mis eelneb teenuste tarbijatele osutamisele;
 - (6) „spetsialiseerumistood“ – toode, mis on toodetud spetsialiseerumiskokkuleppe alusel;
 - (7) „tootmisahela järgmise etapi toode“ – toode, mille puhul üks või mitu poolt kasutavad spetsialiseerumistoodet sisendina ning mida need pooled müüvad turul;
 - (8) „asjaomane turg“ – asjaomane toote- ja geograafiline turg, kuhu spetsialiseerumistooted kuuluvad; kui spetsialiseerumistoodete puhul on tegemist vahetoodetega, mida üks või mitu poolt kasutavad osaliselt või täielikult sisendina tootmisahela järgmise etapi toodete valmistamisel, on asjaomased turud ka need toote- ja geograafilised turud, kuhu tootmisahela järgmise etapi toode kuulub;
 - (9) „konkureeriv ettevõtja“ – tegelik või võimalik konkurent:
 - (a) „tegelik konkurent“ – ettevõtja, kes tegutseb samal asjaomasel turul;
 - (b) „võimalik konkurent“ – ettevõtja, kellel on ka ilma spetsialiseerumiskokkuleppeta realistlikud ja mitte pelgalt teoreetilised võimalused teha kuni kolme aasta jooksul vajalikud lisainvesteeringud või muud vajalikud kulutused, et siseneda asjaomasele turule;
 - (10) „ainuõiguslik tarnekohustus“ – kohustus mitte tarnida spetsialiseerumiskokkuleppe esemeks olevaid spetsialiseerumistooted muu(de)le konkureeriva(te)le ettevõtja(te)le peale kokkuleppe pool(t)e;
 - (11) „ainuõiguslik ostukohustus“ – kohustus osta spetsialiseerumiskokkuleppe esemeks olevaid spetsialiseerumistooted üksnes kokkuleppe pool(t)elt;
 - (12) „ühine“ (turustamise kontekstis) – tegevus, mis toimub
 - (a) ühisrühma, -organisatsiooni või -ettevõtja kaudu või

- (b) kolmanda isiku kaudu, kes on ühiselt nimetatud ainuõiguslikuks või mitteainuõiguslikuks turustajaks, tingimusel et see kolmas isik ei ole konkureeriv ettevõtja;
 - (13) „turustamine“ – spetsialiseerumistoodete müük ja tarnimine klientidele, sealhulgas nende toodete turustamine.
2. Käesoleva määruse kohaldamisel hõlmavad mõisted „ettevõtja“ ja „pool“ vastavaid nendega seotud ettevõtjaid: „seotud ettevõtjad“ –
- (1) ettevõtjad, kelle ettevõttes on ühel spetsialiseerumiskokkuleppe poolel otse või kaudselt üks või mitu järgmistest õigustest või volitustest:
 - (a) õigus kasutada üle poole häälest;
 - (b) õigus nimetada ametisse rohkem kui pooled nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusjärgselt esindava organi liikmed;
 - (c) õigus juhtida ettevõtja tegevust;
 - (2) ettevõtjad, kellel on spetsialiseerumiskokkuleppe poole suhtes otse või kaudselt üks või mitu punktis 1 loetletud õigust või volitust;
 - (3) ettevõtjad, kelle suhtes mõnel punktis 2 osutatud ettevõtjal on otse või kaudselt üks või mitu punktis 1 loetletud õigust või volitust;
 - (4) ettevõtjad, kelle suhtes spetsialiseerumiskokkuleppe poolel koos ühe või mitme punktis 1, 2 või 3 osutatud ettevõtjaga või ühel või mitmel kõnealustes punktides osutatud ettevõtjal ühiselt on üks või mitu punktis 1 loetletud õigust või volitust;
 - (5) ettevõtjad, kelle suhtes on üks või mitu punktis 1 loetletud õigust või volitust ühiselt
 - (a) spetsialiseerumiskokkuleppe pooltel või nende vastavatel punktides 1–4 loetletud seotud ettevõtjatel;
 - (b) ühel või mitmel spetsialiseerumiskokkuleppe poolel või ühel või mitmel punktides 1–4 loetletud seotud ettevõtjal ja ühel või mitmel kolmandal isikul.

Artikkel 2

Erand

1. Aluslepingu artikli 101 lõike 3 kohaselt ja kui käesolevast määrusest ei tulene teisiti, ei kohaldata aluslepingu artikli 101 lõiget 1 spetsialiseerumiskokkulepete suhtes.
2. Lõikes 1 sätestatud erandit kohaldatakse sedavõrd, kuivõrd sellised kokkulepped sisaldavad aluslepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvaid konkurentsipiiranguid.
3. Lõikes 1 sätestatud erand kehtib ka spetsialiseerumiskokkulepete suhtes, mis sisaldavad sätteid intellektuaalomandi õiguste litsentsimise või selliste õiguste loovutamise kohta ühele või enamale poolele, tingimusel et kõnealused sätted on otseselt seotud selliste kokkulepete rakendamisega ja selleks vajalikud ega kujuta endast selliste kokkulepete põhieesmärki.
4. Lõikes 1 sätestatud erandit kohaldatakse spetsialiseerumiskokkuleppele ka siis, kui

- (a) pooled võtavad endale ainuõigusliku ostu- või tarnekohtustuse või
- (b) pooled turustavad spetsialiseerumistooted ühiselt.

Artikkel 3

Turuosa künnis

1. Artiklis 2 sätestatud erandit kohaldatakse tingimusel, et poolte ühine turuosa ei moodusta üle 20 % asjaomas(t)est turust (turgudest), kuhu spetsialiseerumistooted kuuluvad.
2. Kui spetsialiseerumistooted on vahetooted, mida üks või mitu poolt kasutavad osaliselt või täielikult sisendina selliste tootmisahela järgmise etapi toodete valmistamiseks, mida nad ka müüvad, kohaldatakse artiklis 2 sätestatud erandit üksnes juhul, kui on täidetud mõlemad järgmised tingimused:
 - (a) kokkuleppeosaliste turuosa kokku ei ületa 20 % asjaomasel turul (asjaomastel turgudel), kuhu spetsialiseerumistooted kuuluvad;
 - (b) kokkuleppeosaliste turuosa kokku ei ületa 20 % asjaomasel turul (asjaomastel turgudel), kuhu tootmisahela järgmise etapi tooted kuuluvad.

Artikkel 4

Turuosa künnise kohaldamine

Artiklis 3 sätestatud turuosa künnise kohaldamisel järgitakse järgmisi eeskirju:

- (a) turuosade arvutamise aluseks võetakse müügiväärtus turul; kui andmed müügiväärtuse kohta turul ei ole kättesaadavad, võib kasutada hinnanguid, mis põhinevad muudel usaldusväärsetel turgu käsitlevatel andmetel, sealhulgas müügimahul;
- (b) turuosad arvutatakse eelmise kalendriaasta andmete põhjal, või kui eelmine kalendriaasta ei kajasta poolte turuosa asjaomas(t)el turul (turgudel), arvutatakse turuosad poolte kolme eelneva kalendriaasta keskmise turuosana;
- (c) artikli 1 lõike 2 punktis 5 osutatud ettevõtjatele kuuluv turuosa jagatakse võrdselt kõigi ettevõtjate vahel, kellel on üks või mitu artikli 1 lõike 2 punktis 1 loetletud õigust või volitust;
- (d) kui artiklis 3 osutatud turuosa esialgu ei ületa 20 %, kuid tõuseb hiljem vähemalt ühel asjaomasel turul nimetatud piirist kõrgemale, kehtib artiklis 2 sätestatud erand kahe järjestikuse kalendriaasta jooksul pärast seda aastat, mil turuosa 20 % künnis esimest korda ületati.

Artikkel 5

Põhilised piirangud

Artiklis 2 sätestatud erandit ei kohaldata spetsialiseerumiskokkulepete suhtes, mille eesmärgiks on otse või kaudselt, üksikult või poolte kontrolli all olevate muude teguritega kombineeritult

- (a) fikseerida hindasid spetsialiseerumistoodete müümisel kolmandatele isikutele, välja arvatud hindade fikseerimine vahetute klientide jaoks ühisturustamise raames;

- (b) piirata tootmis- või müügimahtu, välja arvatud:
 - i) sätted, mis käsitlevad kokkulepitud tootekoguseid ühepoolsete või vastastikuste spetsialiseerumiskokkulepete raames;
 - ii) tootmisvõimsuse ja -mahu kindlaksmääramine ühistootmiskokkuleppe raames;
 - iii) müügieesmärkide seadmine ühisturustamise raames.
- (c) jaotada turge või kliente.

Artikkel 6

Erandi tühistamine üksikjuhtudel Euroopa Komisjoni poolt

1. Komisjon võib määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõike 1 alusel tühistada käesoleva määrusega kehtestatud erandi, kui ta leiab, et mõnel konkreetsel juhul toob spetsialiseerumiskokkulepe, mille suhtes käesolevas määruses sätestatud erandit kohaldatakse, siiski kaasa aluslepingu artikli 101 lõikega 3 kokkusobimatuid tagajärgi.
2. Komisjon võib käesoleva määruse kohase erandi tühistada vastavalt määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõikele 1, eelkõige juhul, kui asjaomane turg on väga kontsentreeritud ja konkurents on juba nõrk, näiteks ühe või mitme järgmise asjaolu tõttu:
 - (a) teiste turuosaliste turuseisund;
 - (b) teiste turuosaliste vahel sõlmitud paralleelsetest spetsialiseerumiskokkulepetest tulenevad seosed;
 - (c) poolte ja teiste turuosaliste vahelised seosed.

Artikkel 7

Tühistamine üksikjuhtudel liikmesriigi konkurentsiasutuse poolt

Liikmesriigi konkurentsiasutus võib tühistada käesoleva määruse kohase erandi, kui määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 29 lõike 2 tingimused on täidetud.

Artikkel 8

Üleminekuperiood

Aluslepingu artikli 101 lõikes 1 sätestatud keeldu ei kohaldata ajavahemikus 1. juulist 2023 kuni 30. juunini 2025 nende kokkulepete suhtes, mis on 30. juunil 2023 juba jõus ja mis ei vasta käesolevas määruses sätestatud erandi tingimustele, kuid vastavad määruses (EL) nr 1218/2010 sätestatud erandi tingimustele.

Artikkel 9

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub 1. juulil 2023.

Seda kohaldatakse kuni 30. juunini 2035.

Määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 1.6.2023

Komisjoni nimel

president

Ursula VON DER LEYEN